

A paurāṇika śaivák
Śiva követése és követői II–III.

„Homlokán harmadik szeme, fején csimbókokba font haja,
kezében hegyes szigonya, egész teste fény-áradat,
nyakában lábáig csüngő, csodálatos nagy koszorú,
belészöve a Nap, a Hold, s az ég öt bolygó csillaga.”
Kūrmapurāṇa I. 9.

Puránák. A hindu legendairodalom gyöngyszemei.
Budapest, 2008, Corvina /Fontes orientales/. Ford. Vekerdı József

ŚIVA

Teológiai oldal
Śiva sajátosságai:

Mitológiai oldal
Śiva történetei és ábrázolásai:

***Kūrmapurāṇa* I. 9.**
śaiva-śākta purāṇa, kb. 8. század

Az egyes definíció-szerű sorokat, amelyek az Úr Śivára vonatkoznak, nem folytatólagosan, hanem külön-külön álló tradicionális bölcsességként kell olvasni és megfontolni (a jobbra zárt sorok inkább a mitológiai és ikonográfiai bölcsesség körébe tartoznak):

akit jőga és száṅkhja sem képes felfogni

a legfőbb erő, az átmanból fakadólag minden különbség fő oka

a mindent átható, mérhetetlen lélek

az istenek ura

nagy úr

csillogó légtengerben közeledő magasztos

az örök lélek

a legfőbb parancsoló

nagy isten

önfényében ragyogó

kezdet s vég nélküli

lét felfoghatatlan ura

az egész mindenség lelke ő

teremtő és sorsintéző

az anyag és a lélek is

a világot megalkotja, fenntartja, semmisíti meg

ő az Idő

végtelen

osztatlan

egyedülvaló

Visnu az ő másik alakja

Harihara

a jóga el nem múló, legfőbb ura

„Gyermekem, velem egyenlő vagy, mint áhítatos hívem.” (Vişṇunak szólván – mitológiai)

csodás káprázata ejt tévedésbe

hívei atyja, anyja, testvére és társai

„Kérj kegyet te is tőlem, bár te és én, ketten egy vagyunk.” (Vişṇunak mondván – mitológiai és ikonográfiai)

„»Úgy legyen!« – szólt Mahádéva, majd így folytatta szavait:
»Minden tett tevője te [Vişṇu] vagy, felvigyázójuk én vagyok.

Belőled és belőlem áll az egész világegyetem.

Te vagy a Hold és én a Nap; te vagy az éj, a nappal én;

te a Természet, az anyag, én pedig a lélek vagyok.

Te a tudás, én a tudó; te a Káprázat, én az Úr.

Te a tudás ereje vagy, én az erő ura vagyok;

én oszthatatlan isten, s te Nárájanaként ugyanaz.

A brahmant-kereső jógik a minden-egyét hirdetik;

ha nem fordul tehozzád a jógi, énhozzám sem jut el. (...)«” (Vişṇuhoz szólva – mitológiai)

Kūrmapurāṇa II. 38.

Sankara

Szigonyos (mitológiai és ikonográfiai)

Hara

Bika-zászlós (mitológiai és ikonográfiai)

világ ura

Kéknyakú (mitológiai és ikonográfiai)

nagy varázsló

világ világossága

kezében hajítókorong (mitológiai és ikonográfiai)

mellén fehér szőrösömó (isteni jel, *śrīvatsa* – mitológiai és ikonográfiai)

aki magában foglalja az örök isteni erőt, a brahmant

belőle született minden, s feloldódni is benne fog

mindent magába von vissza, ha a világkor vége jó

nem születik, nem hal meg

Mindent-látó

nem változik

ős-kezdet

a nagy éj elmúltával világot fog teremteni

istenek istene

nincs, mit tennie kellene, és rajta túl nincsen semmi sem

a létet káprázatával teremti és pusztítja el

„Meztelen teste hamutól volt szürke, visszataszító,
a kezében tüzes üszök, szúrós szeme sárgásvörös.
Hol félelmetesen nevetett, hol mosolyogva énekelt,
hol szerelmetesen táncolt, hol üvöltött borzongatón.
Alamizsnáért koldulva járta a remete-tanyát,
így érkezett az erdőbe, látszat-alakot öltve fel.” (mitológiai)

három szemű (mitológiai és ikonográfiai)

táncban kedvet találó (mitológiai és ikonográfiai)

szörnyűséges

férfi és asszony testű (*ardhanārīśvara* – mitológiai és ikonográfiai)

jógik fő mestere

önuralmú vezeklő

nyugodt lelkű

békés és ijesztő testbe is költöző

Nagy Istennő kedvese (mitológiai és ikonográfiai)

lélegzet, tűz, áldozatnyelő

hamuval borított testű (mitológiai és ikonográfiai)

aranszín testű (mitológiai és ikonográfiai)

lingája a víz, lingája a tűz s a Nap, és lingája a tudás

„Az ember bármit tesz, akár tudva, akár tudatlanul
azt jóga-varázslatával a Magasztos cselekszi mind.”

Hold-ékszeres (mitológiai és ikonográfiai)

Hegylakó (mitológiai és ikonográfiai)

állatok/megkötöttek/áldozatok/egyéni lelkek ura (Paśupati)

Śivapurāṇa I. 6–7.

śaiva purāṇa, kb. 10–14. század

„Akitől függ a teremtés, a létezés, a pusztulás,
a semmiség s új létezés kegye”

háromágú szigonyú (mitológiai és ikonográfiai)

szent Óm-szót megtestesítő örök úr

jobb lábfeje bal lábán, ölében lótusz tenyere (mitológiai és ikonográfiai)

szent Óm szó alakjára emlékeztető nagy kocsin haladó

végtelen

világ létrehozó szülője, nyilai a hegyek

minden bűn eltörlője

„tudatlan vagy tudott bűnt is eltöröl a rád gondolás”

Śivapurāṇa II. 2. 17–20.

„öt arcával, három szemmel, négy karjával, szigonyosan
kék nyakkal, hamuval fedve, homlokán ékszere, a Hold,
haján a Gangá áradt át, testéről sugárzott a fény.” (mitológiai és ikonográfiai)

kegyosztó

világi szokásokat szorosán követő

„saját akaratából halandóként viselkedett”

szokások megőrzését szem előtt tartó

alávaló megölője

összes élőlény teremtője vagy saját erejéből Teremtő alkotója

Śivapurāṇa II. 2. 27–36.

koponyafüzért-viselő (mitológiai és ikonográfiai)

koponyahordó (mitológiai és ikonográfiai)

urak fölött Úr

legelső üdv-adó

„áldozatunknak szentségét eljövetelel ő adja meg”

„Nem volt atyja, anyja sem.”

minden isten istene

mozgók s mozdulatlanok mindenségét megszentelő

ő maga az áldozat

legfőbb áldozat-tudó

az áldozat jutalma

nélküle nincsen áldozat

bajt okozó, nemtelen

„a kísérete démonok, kololdok és kísértetek.
Öltözete is illetlen istenek és bölcsek között.” (mitológiai és ikonográfiai)

végtelen fényű

„kinek szeme Nap, Hold, s a Tűz” (ikonográfiai)

„A szertartások fő ura egyedül Siva, senki más”

„isteneket és szenteket,
haragtól villogó szemmel földre terítette le”

Śivapurāṇa II. 3. 1–55.

„Gondoljatok reám mindig, akár gyermeketek gyanánt,
akár égi alakomban, így végül hozzám juttok el.”

meztelen jögi

nem voltak szülei

„nem ismer vágyat, vonzalmat, nem köti semmilyen szabály”

Kailászára távozott

Śivapurāṇa II. 4. 1–2.

a jóga ura

„Már ezer égi év óta Sankara, a jóga ura,
semmi másra nem gondolva, a szerelmi kéjt élvezzi.”

könyörület óceánja

minden titkot ismerő

Śivapurāṇa II. 4. 13–17.

a boldogság fő kútfeje

anyag fölött álló nagy úr

„Lélek-hordozó erődből születünk valamennyien”

Śivapurāṇa VII. 2. 2.

„Ő az úr a dolgok fölött, ezért az Állatok Ura,
Élők Ura, s megköt mindent pásákkal, bilincseivel,
s ezeket ő oldozza le áhítatos híveiről.”

„A levegő a Legfőbb Úr akaratából nyújt teret
az élők létezéséhez, betöltve a mindenséget.
A szél az ő akaratából száll a világon szerteszt,
és tartja fenn mint lélegzet az élőkben az életet.
Parancsára juttatja el az áldozatokat a tűz
az isteneknek és ősöknek, s főzi halandók ételét.
A víz az élőket Siva akaratából élteti,
s ő rendelte el, hogy a föld legyen a világ támasza.
Az istenek királyává Indrát is Siva tette meg,
hogy védelmezze az eget, és irtsa a démonokat.
A vizek örök öréül Varunát Siva tette meg,
s őt bízta meg, hogy pányvája kösse meg a bűnösöket.
Hármas megjelenésében a világot teremti meg,
majd tartja fenn, s ha jó a vég, szintén ő semmisíti meg.”

„»Ő felfoghatatlan nektek – felelte barátságosan [Pārvatī] –;
ő tartja örök forgásban a szanszárát, a létezést.
A világot ő teremti, s végül ő semmisíti meg.
Neki nem parancsol senki, ő a legfőbb parancsoló.«”

Liṅgapurāṇa I. 86. 16.
śaiva purāṇa, 5–10. század

(125b–127a) Ó, nagyszerű *brāhmaṇák*! Miután rögzítette tudatát, a meditáló nem tud semmi másról. A *yogin* nem azonosítja magát semmiféle mással. Nem lát semmit, nem szagol és nem hall semmit. Feloldotta magát Önmagában. Nem érzi semminek az érintését. Nem tudatosul benne [az sem], hogy mindenben ugyanazon ízre tett szert.

(127b–131a) Így kell gondolnia [a *pañcatattva-devatā-dhyāna* módszere szerint a *savikalpa-samādhī*ban]: a föld tömegében Brahmā; a víz princípiumában Viṣṇu; a tűz elvében Kālarudra; a levegő princípiumában Maheśvara, és Śiva az égboltozatban. Én vagyok az Úr Paśupati, aki nyolc formában lakozok. A földben az Úr Śarva vagyok; a vizekben az Úr Bhava; a tűzben Rudra vagyok; a szélben Ugra; az égboltozatban Bhīma; a Nap szférájában Īśāna, a holdkorongban pedig Mahādeva.